

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

Φραγκίσκα Κεφαλληνίου
Αρχαιολόγος

Από τον Απρίλιο του 1995 λειτουργεί το Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων, (εικ. 1) η ίδρυση του οποίου είχε αποφασιστεί το 1986 με εισήγηση της 8ης Εφορείας. Η λειτουργία του υπήρξε το επιστέγασμα οκτάχρονης προεργασίας και διαμόρφωσης του χώρου, που έγινε με ελάχιστους οικονομικούς πόρους αλλά με ολοκληρωμένο όραμα και αρκετό μόχθο.

Το Μουσείο στεγάζεται στο παλιό "Βασιλικό Περίπτερο", ένα διώροφο κτήριο της δεκαετίας του 1950, το οποίο βρίσκεται μέσα στη ΝΑ ακρόπολη του Κάστρου Ιωαννίνων, ανάμεσα στα ερείπια του σεραγιού του Αλή Πασά και άλλα σωζόμενα κτήρια, εποχής της Ύστερης Τουρκοκρατίας (18ος έως 19ος αι.).

Στο διάστημα της οκταετίας που μεσολάβησε ανάμεσα στην ιδρυτική απόφαση και τα εγκαίνια του Μουσείου στερωθήκαν πολλά από τα μνημεία της ακρόπολης (Φεχτιέ τζαμί - μαγερεία - θησαυροφυλάκιο - πυριπυδοθήκη), ώστε να χρησιμεύουν ως συμπληρωματικοί εκθεσιακοί χώροι ή χώροι άλλων δραστηριοτήτων του Μουσείου (εκαπαιδευτικά προγράμματα, αναψυκτήριο, εργαστήρια συντήρησης), με σκοπό τη μετατροπή ολόκληρης της ΝΑ ακρόπολης σε οργανωμένο αρχαιολογικό χώρο με το Βυζαντινό Μουσείο και με ευρύτερες πολιτιστικές δραστηριότητες. Οι εργασίες ανασκαφών, διαμορφώσεων, στερωσών και ένταξης των τειχών, των κτηρίων και των ερειπίων συνεχίζονται μέχρι σήμερα.

Η έκθεση του Μουσείου καταλαμβάνει σήμερα το ισόγειο του παλιού "Βασιλικού Περιπτέρου", αποτελούμενο από πέντε (5) αίθουσες, είσοδο με φυλάκιο και κοινόχρηστους χώρους. Η έκθεση αργυροχοίας στεγάζεται στο "θησαυροφυλάκιο", ένα θολωτό κτίριο που ανήκε στο όλο συγκρότημα του σπαραγίου.

Στο κυρίως σώμα του Μουσείου εκτίθενται με χρονολογική κατάταξη ευρήματα από την παλαιохριστιανική περίοδο (5ος - 6ος αι.) έως τα μέσα του 19ου αιώνα. Στο θησαυροφυλάκιο εκτίθενται δείγματα της γιαννιωτικής αργυροχοίας ως αφιέρωμα στην παράδοση που έχει ο τόπος σ' αυτή την τέχνη.

Στην παλαιохριστιανική περίοδο (εικ. 2) ανήκουν τμήματα γλυπτικής από βασιλικές της Γλυκίας και της Φωτικής Ν. Θεσπρωτίας (5ος - 6ος αιώνας), συλλογή νομισμάτων από τον 4ο ως τον 7ο μ.Χ. αιώνα και δύο πλίντα λυχνάρια από πρόσφατη ανασκαφή της Βασιλικής Α' Νικοπόλεως (Ν. Πρέβεζας). Επίσης εκτίθενται μεγάλες φωτογραφίες των τειχών της Νικόπολης, των ψηφιδωτών και της κάτοψης της Βασιλικής Α' μαζί με κείμενο και χάρτη της εποχής.

3) βυζαντινά γλυπτά στη δεύτερη αίθουσα (εικ. 3) προέρχονται από ναούς της Δράμης και της Γλυκίας Θεσπρωτίας. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν τα δύο γλυπτά τεμάχια, προερχόμενα από βυζαντινό ναό του Κάστρου, ίσως του μητροπολιτικού ναού των Ταξιαρχών, δηλαδή ένας μαρμαρινός πεσισσικός τέμπλου και ένα τμήμα επιγραφής

από νάρθηκα ναού, τον οποίο, σύμφωνα με την επιγραφή, ανήγειρε ο δεσπότης Θωμάς Παλαιολόγος. Επίσης σημαντικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δύο ανάγλυφες κεραμικές εικόνες του 14ου αιώνα που κοσμούσαν αρχικά την ανατολική πλευρά του βυζαντινού ναού του Αγ. Βασίλειου Άρτας με παραστάσεις της Σταύρωσης και των Τριών Ιεραρχών. Στην ίδια αίθουσα εκτίθενται κεραμικά, νομίσματα, φωτογραφίες, σχέδια και χάρτες με στοιχεία πληροφοριών για την εποχή (εικ. 4).

Τα εκθέματα της μεταβυζαντινής περιόδου καταλαμβάνουν τις υπόλοιπες τρεις αίθουσες και αντίστοιχους διαδρόμους. Αποτελούνται από φορητές εικόνες που χρονολογούνται από τον 15ο έως τον 19ο αιώνα, έργα της λεγόμενης Κρητικής Σχολής (εικόνες Θ. Πουλάκη και Κ. Κονταρίνη), έργα ηπειρωτικών (εικόνες Καπεσοβιτών και Χιονοδαπών ζωγράφων) και βορειοελλαδικών εργαστηρίων (εικόνες ευπύργαφες ζωγράφων από το Λινοτόπι Καστοριάς). Ανάμεσά τους εκτίθεται η δυτική εικόνα με θέμα τη Μνηστεια της Αγίας Ακατηρίας, με χρονολογία 1688 στο ένθετο πλαίσιο. Η εικόνα προέρχεται από τη βόρεια Ιταλία ή την Κεντρική Ευρώπη και αποτελεί δωρεά Ηπειρώτη προς την μονή Γενεσίου Θεοτόκου Δραμεσίων Δωδώνης (17ος αι.).

Σημαντικά εκθέματα είναι ακόμη δύο χειρόγραφα αδημοσίευτα ευαγγέλια καθώς και συλλογή παλαιότυπων βιβλίων από κρητικά και γιαννιώτικα τυπογραφεία της Βενετίας (15ος έως 19ος αι.). Η μεταβυζαντινή κεραμική εκτίθεται σε ερχωριστή προθήκη και αποτελείται από πλίντα χρηστικά αγγεία από την Άρτα, τα Ιωάννινα, τους Ραγούς, Νομίσματα και σφραγίδες μοναστηρίων συμπληρώνουν την έκθεση, στο τέλος της οποίας έχει αναρτηθεί η αποτιχασμένη τοιχογραφία του κατεδαφισμένου γιαννιώτικου αρχοντικού Βενέτι. Στην κεντρική παράσταση εικονίζεται η μάχη στη Μουλβία Έσφυρα. Το έργο αποτελεί αντίγραφο πρωτοτύπου του ζωγράφου Julio Romano, μαθητή του Ραφαήλ, με το ίδιο θέμα, σωζόμενο στο Βατικανό (αίθουσα Μ. Κωνσταντίνου). Σύμφωνα με γραπτή μαρτυρία του Σπυριδωνος Λάμπρου, είναι έργο του Ηπειρώτη έντεχνου ζωγράφου Αλέξανδρου Δαμίρη και χρονολογείται στα μέσα του 19ου αιώνα.

Στο θησαυροφυλάκιο εκτίθενται δύο συλλογές αργυροχοίας, που δωρήθηκαν, η μία από τον μητροπολίτη Ιωαννίνων, μέτεπειτα αρχιεπίσκοπο Αθηνών, Σπυριδώνα, και η άλλη από τον Γιαννιώτη Ιωαννίδη, αποτελούμενες από αργυρά σκεύη θρησκευτικής λατρείας, καθημερινής χρήσης και διακόσμησης, καθώς και κοσμημاتا και προσωπικά είδη. Τα έργα χρονολογούνται από το 17ο έως το 19ο αιώνα και αποτελούν σημαντικά δείγματα τεχντονοπίας και τεχνικής της ηπειρωτικής τέχνης που έχει τις ρίζες της στα βυζαντινά χρόνια και συνεχίζεται ακαμμία μέχρι σήμερα.

Το Βυζαντινό Μουσείο Ιωαννίνων, αν και σχετικά μικρό σε έκταση και με όχι πλούσιο περιεχόμενο, είναι ένας χώρος αισθητικά ευχάριστος και ζεστός, που δίνει τα ερεθίσματα για τη μελέτη της καλλιτεχνικής δημιουργίας στην Ήπειρο και τη συνέχεια της δημιουργίας αυτής στο διάστημα είκοσι αιώνων, και ελπίζουμε να αποτελέσει την αρχή για την οργάνωση ανάλογων μουσείων στην Άρτα, τη Νικόπολη, τη Θεσπρωτία.